

institution in the main specialty. The figure of the mentor, his/her main functions and ways of transferring experience, knowledge and professional skills to the mentee are analyzed. Mentoring is a management technology of providing constant support, personal care, and a counselor is an authoritative advisor. Usually the counselor shares his experience and knowledge with the mentee, helps him to determine the goals, acts as a counselor, helps to build a professional career. Mentoring is always the interaction, cooperation and communication directly in the workplace between the counselor on the one hand, and the employee (mentee) on the other. Mentoring is a long-term relationship (long-term) of acquiring career skills through counseling or psychological support, which is often transformed into a friendly one. As for the managerial function of a counselor, he does not only share his professional skills and knowledge, but also contributes to building a professional career for his mentee. The task of a counselor as a manager is to choose the right approach to work, which would be effective, and to apply effective tactics of organizing the career advancement of his mentee. At the initial stage, the counselor introduces the mentee to the socio-cultural corporate environment, promotes the establishment of useful professional connections, acquaints with the system of norms and values that this organization cultivates. In this way the primary professional socialization of the mentee takes place. The main stages of development of the institute of mentoring in Ukraine, its influence on prevention the problem of youth unemployment and filling the labor market with specialists of popular specialties are outlined.

Key words: *mentor, mentoring, dual education, labor market, career development, professional education.*

УДК 316.77:316.32

Б. В. Слющинський

КОМУНІКАТИВНІ ЗВ'ЯЗКИ ТА СИСТЕМИ В ПЕРІОД СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ МОДЕРНІЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА

У статті досліджуються комунікативні зв'язки, без яких не може існувати суспільство, але вони постійно змінюється, що залежить від різних факторів, зокрема соціальної структури суспільства, соціального простору, рівня соціально-економічного розвитку, державної влади та системи управління, рівня демократії та чинних законів, що постійно впливають на модернізацію суспільства.

Ключові слова: *соціальна структура суспільства, соціальний простір, культура, еволюція, комунікація, інтернаціоналізація.*

DOI 10.34079/2226-2830-2020-10-19-133-139

Історія людства налічує 35–40 тис. років. У кожний історичний період суспільство знаходилося на певному етапі розвитку, який створював відповідний соціокультурний рівень, що так чи інакше впливав на комунікацію у суспільстві, адже без комунікації суспільство існувати не може. Потрібно зазначити, що соціокультурний рівень залежить від соціальної структури суспільства, а також визначається соціальним простором і рівнем розвитку культури у даний історичний час, а ще від політично-економічного розвитку країни, та її оточення іншими країнами.

Світ надто швидко змінюється і не осторонь цього знаходяться його наповнювачі, а саме люди, їхні об'єднання, угруповання, які відбуваються у залежності від настроїв людей, їхніх національностей, професій, нахилів, бажань і т. д. Такі об'єднання утворюють суспільства, які наповнюють світ. Є дуже багато різних визначень суспільства як системи соціальних зв'язків і дій. Зупинимось на одному з них.

Суспільство – це сукупність всіх засобів взаємодії та форм об'єднання людей, що склалися історично, мають спільну територію, загальні культурні цінності та соціальні норми, характеризуються соціокультурною ідентичністю її членів [1, с. 74]. Кожне суспільство займає певний соціальний простір і діє у відповідний час.

Під *соціальним простором* розуміли «...сукупність точок на уявному континуумі, який має завдане число осей виміру (координат), котрі описують структуру суспільства. Точки у соціальному просторі називають статусами» [2, с. 183]. Між статусами відбуваються постійні інформаційні зв'язки (комунікації). Саме ці комунікативні зв'язки і створюють певну систему, за допомогою якої розвивається суспільство.

Над проблемою «*соціального простору*» працювали такі відомі зарубіжні вчені як: П. Бурд'є, Ю. Габермас, Т. Гоббс, Г. Зіммель, Е. Дюркгейм, Р. Парк, Т. Парсонс, Ф. Ратцель, П. Сорокін та ін. Ця тема залишається актуальною і сьогодні. Над нею працюють такі вітчизняні вчені: Є. Бистрицький, Є. Головаха, Б. Грушина, Т. Заславська, М. Михальченко, О. Куценко, Ю. Сорока та ін., які ґрунтуючись на соціальному просторі як базовому та узагальнюючому понятті, конструюють концепти життєвого, особистісного, регіонального, політичного, ціннісного, інформаційного просторів. Адже саме соціальний простір це те місце де формуються соціокультурні особливості суспільства.

Отже, метою даної статті є здійснення спроби осмислення комунікаційних змін, які сьогодні відбуваються у суспільстві та виявлення чинників, які на них впливають.

Як відомо, у суспільстві постійно відбуваються процеси соціалізації, людина весь час намагається пізнати навколишнє середовище: як природне, так і соціальне. Особливо людина намагається пізнати і зрозуміти саму себе, адже поки ти не зрозумієш себе, не зможеш зрозуміти інших. Але час пізнання надто тривалий, а час існування людини на Планеті – короткий. Тому постійно відбуваються соціальні зміни, які впливають на зміну соціокультурного простору.

На думку П. Сорокіна соціальний простір багатомірний. Він розглядає його у контексті теорії багатовимірної соціальної стратифікації та соціальної мобільності [3, с. 83]. П. Сорокін вважає, що кожна людина існує як мінімум у трьох просторах: політичному, економічному і професійному. П. Бурд'є, наприклад, вважає соціальний простір раціонально сконструйованою діаграмою, рухом різних видів капіталу (символічного, соціального тощо) [4]. Отже, можна вважати, що соціальний простір – це досить складне поняття і він залежить від елементів його наповнення. Тут відбувається система взаємовпливів, яка формує соціокультурні відносини. Соціальний простір і соціокультурні відносини формують соціальну стратифікацію.

Соціальна стратифікація – це процес і результат соціального розшарування елементів соціальної структури [5, с. 606]. Чи, на думку Пшеничнюк О. В., *соціальна стратифікація* – ієрархічно організована структура соціальної нерівності, що існує в певному суспільстві в певний історичний період. Вона є стійкою, регулюється та підтримується інституційними механізмами, постійно відтворюється й модифікується [6, с. 56]. Це означає, що суспільство розділяють за критеріями прибутку (багатства), за критеріями впливу на поведінку членів суспільства та за критеріями, пов'язаними з успішним виконанням соціальних ролей, наявністю знань,

навичок, умінь, які оцінює та винагороджує суспільство. Це досить яскраво вбачається у сучасному суспільстві.

Дехто із соціологів вважають, що саме такий нерівномірний розподіл влади впливає на розподіл багатства та престижу, а статус у системі влади визначає статус в економічних і соціальних структурах. Саме тому влада є тим чинником, який визначає основні ознаки соціальної стратифікації, окреслює межі верств і класів, їхню ієрархію.

Сьогодні однією із найбільш важливих теорій щодо процесу формування соціальних верств є теорія стратифікації К. Девіса й У. Мура, в якій вони запропонували функціональне пояснення нерівності. На їх думку суспільство є певним чином організованою сукупністю нерівноцінних позицій, одні з яких більш важливі для функціонування суспільства як цілого, інші – менш важливі. Соціальний порядок у суспільстві ґрунтується на розподілі індивідів за соціальними статусами (відповідно до їхніх функціональних можливостей, тобто за їхнім максимальним внеском у досягнення суспільної мети), а також мотивації до виконання соціальних ролей, які цим статусам відповідають. Чим вищий статус, тим більше має здійснити витрат для розвитку здібностей, кваліфікації та компетентності індивід, який претендує на цей статус [7, с. 67]. Як вважає О. Б. Зінчина, суспільство заздалегідь «закладає» винагороду в статус і людина знає, що вона отримає в обмін на свої зусилля та працю. Пояснення нерівності під кутом функціональної користі має свої вади, містить суб'єктивізм при оцінці функції та неспроможність пояснити деякі реалії соціального життя. З огляду на це, Т. Парсонс пов'язує конфігурацію соціальної системи з панівною в суспільстві системою цінностей [8, с. 8]. Від панівної системи цінностей і залежать комунікативні зв'язки та системи в усі часи, бо постійно у суспільстві відбуваються процеси модернізації. Сьогодні ми бачимо боротьбу за соціальні статуси на різних рівнях, але, на жаль, не бачимо позитивних змін від цієї боротьби і перемог, бо ієрархія соціальних верств визначається сформованими уявленнями про значущість кожної з них, виходячи з чинної на певний період ціннісної системи.

Також були й інші нерівності, які вже залежали і залежать від органів влади. Наприклад, за часів Радянського Союзу не всі національності мали однаковий доступ до отримання вищої освіти, не всі могли працювати керівником тощо. Так кількість вступників у вищі навчальні заклади для євреїв були обмежені, чи, скажімо на Сахаліні для корейців, мордвин і т. д. Це були свого роду утиски, які мали досить-таки негативні результати. Так дуже багато людей певної національності змінювали свою національність, виходячи заміж, чи, скажімо, пошуком своїх давніх предків і т. д. Результати цього ми бачимо і сьогодні. Ким би людина себе не назвала (мається на увазі національність), вона залишиться тією, що народилася. Гени передаються і вони вічні. Це все впливає на формування соціокультурного поля, в якому існують певні члени спільноти. Від цього залежала і залежить сьогодні їх культура, вірніше рівень культури, який влаштовував даних членів спільноти. На це впливала і природна ситуація і соціальна, а ще й політика держави, як вже зазначалося.

Отже, суспільства завжди створюють відповідні типи культури, яким притаманні певні культурні цінності. Навіть примітивним суспільствам були властиві певні культури. Саме культура накладала відбиток і на комунікацію у суспільстві. Про це свідчать предмети мистецтва, комунікації людей. Але, якщо *соціальний простір* – фундаментальна умова діяльності та спілкування людей у суспільстві, то *культура* – сукупність засобів, якими інституалізуються різні види людської діяльності. Отже, можна стверджувати, що комунікація існує завжди у певному соціокультурному просторі, але вона завжди різна, як і різний соціокультурний простір [9, с. 58].

Якщо порівняти покоління прийдешні і минулі, то ми побачимо великі зміни, які

відбулися абсолютно у всьому: від технолізації до комунікації, чи можна сказати гаджитації. Як кажуть все тече і все змінюється. Старше покоління сьогодні вже не може оволодіти комп'ютерами і смартфонами так як молодь. Йому притаманна інша культурна комунікація, хоча певна культура і передається від попередніх поколінь. Що ж міняється? Міняється соціокультурний простір.

Соціокультурний простір – це культура, отримана від попередніх поколінь і пристосована до сучасних умов існування, до сучасної культури. Тобто, постійно відбувається процес змін і розвитку людських суспільств, який виходить із загальних зсувів у сукупності доступної культурної інформації (*соціокультурна еволюція*). Соціокультурна еволюція відбувається постійно і вона впливає на зміну соціокультурного простору, який у свою чергу впливає на формування «нових», відмінних від минулих, комунікативних зв'язків, що й підкреслює соціокультурну модернізацію суспільства.

Таким чином, можна констатувати, що соціокультурний простір постійно міняється, а отже, і змінюється комунікація.

На соціокультурний простір впливає історичний період, а в ньому: можливість вільного висловлювання своєї думки, задоволення рівнем суспільного життя, успадкована культура тощо. Звичайно, можна розглядати особливості комунікації, напр., в часи доіндустріального суспільства, індустріального чи постіндустріального, коли одна стадія приходить на зміну іншій, міняються технології, спосіб виробництва, форма власності, соціальні інститути, політичний режим, культура, спосіб життя, численність населення, соціальна структура суспільства. Можна розглядати комунікацію у відповідності до концепції домодерністського, модерністського і постмодерністського стану (С. Крук, С. Леш), до економічного і постеконічного суспільств (В. Іноземцев), а також «першої», «другої» і «третьої» хвилі цивілізації (О.Тоффлер) тощо. Ми ж спробуємо розглянути комунікацію у новій сучасній соціокультурній реальності України [9, с. 62].

Сучасне суспільство перебуває на етапі надто швидкого перелому соціокультурної трансформації і модернізації. Відбуваються зміни типу організації та її існування. Сьогодні досить помітно як формується нова культурна реальність, що характеризується новими відносинами між людьми у сфері культури, новими умовами розвитку, новою особливою системою цінностей, норм і принципів, культурних потреб і засобів їх задоволення. Це стало результатом з одного боку – соціалістичної модернізації з усіма її успіхами і недоліками, а з другого – теперішній перехідний період є продовженням модернізації, але в нових умовах капіталізації і ринкових відносин. Процес цього періоду модернізації проходить досить суперечливо, тому що відродження етнічних традицій в нових умовах набуває модернізаторських рис. Відбувається складне за змістом зіткнення «традиційного» і «модернізаторського», в якому традиція стає одним із джерел культурної модернізації. Сьогодні відбувається досить помітно змішування національностей та етносів, появи нових термінів у спілкуванні і нових технологій при їх використанні у житті.

Основними рисами сучасної соціокультурної модернізації є: диференціація, урбанізація, освіченість, розвиненість засобів масової комунікації, динамічність, новаційність, спеціалізованість, лібералізація, індивідуалізація, досить активна самосвідомість громадян та вплив різних культур. Але, як стверджує російський соціолог Л. Іонін «У перехідний період відбувається культурний розрив, втрата традиційних опор, перехід від моностилічної (соціалістичної) до полістилістичної культури, основними категоріями якої є: деієрархізація, деканонізація, невпорядкованість, детоталізація, ускладненість, негативність тощо. Формуються нові

культурні моделі» [10, с. 87]. Сьогодні змінюється «стиль» суспільного життя. Другу половину ХХ ст. справедливо називають «століттям уніфікації» [11, с. 261].

Українське суспільство по-своєму «адаптувало» «здобутки» світової масової культури, адже Україна знаходиться на перехресті доріг і має впливи як Західні, так і Східні. Тому соціокультурні запити сучасного населення України ще з 90-их років мінялося під впливом тих чи інших соціально-політичних дій, а сьогодні ще й військових. Колись відбувалась жорстка соціалістична модернізація неотрадиціоністського типу, поєднання рис сучасного і архаїчного суспільства, що ускладнювало модернізаційний процес, посилювало протистояння в культурі різних соціальних сил, ускладнювало вектор руху національної культури у вимірах сучасних перспектив, у руслі новітніх здобутків світової культури. Сьогодні в Україні намічається створення посттрадиційного соціокультурного простору, в якому модернізація відбувається під знаком традиційних символів. Але в нашому суспільстві поєднується «общинно-подібна» психологія з урбанізмом і технічним поступом, співіснують традиційне, посттрадиційне і модерне з деякою відносною незалежністю культури. Все це і створює певні комунікативні особливості, які надто відрізняються від минулих.

Отже, сучасний соціокультурний простір трансформувалася, відбувалася певна соціокультурна модернізація.

До всього висловленого вище, потрібно додати і те, що на зміни в комунікативних зв'язках нашого суспільства впливають ті події, що сьогодні відбуваються на Сході України і в Криму. Звичайно ці події вагомо впливають на настрої людей, формують їхні погляди, політичну орієнтацію, свободу мислення і поведінки, а ще створюють відповідні умови для політичної орієнтації населення. Сьогодні багато людей «відрізані» від своєї загальноукраїнської території і впливу саме української політики на формування їх поглядів [12]. Сьогодні розмістило населення в режим «невизначеності» і великих переживань, а багатьох і в режим пошуку нових місць роботи та проживання. Це все, звичайно і створює сучасну модернізацію суспільства, а ще нові сучасні «розгублені» комунікативні зв'язки.

Список використаної літератури

1. Кругляк М. Е. Соціологія: навч.-метод. посіб. / М. Е. Кругляк. – Житомир : Волинь, 2017. – 392 с. ; Kruhliak M. E. Sotsiologhiia: navch.-metod. posib. / M. E. Kruhliak. – Zhytomyr : Volyn, 2017. – 392 s.
2. Кравченко А. И. Социология : общий курс / А. И. Кравченко. – М. : Логос, 2000. – С. 183.; Kravchenko A. Y. Sotsyolohyia : obshchyi kurs / A. Y. Kravchenko. – М. : Lohos, 2000. – S. 183.
3. Сорокин П. Человек. Цивилизация. Общество / П. Сорокин. – Москва : Политиздат, 1992. – 275 с. ; Sorokin P. Chelovek. Tsivilizatsiya. Obshchestvo / P. Sorokin. – Moskva : Politizdat, 1992. – 275 s.
4. Бурдые П. Социология социального пространства / П. Бурдые. – Москва : Ин-т эксперимент. социол. ; Санкт-Петербург : Алетея, 2007. – 288 с. ; Burde P. Sotsiologiya sotsialnogo prostranstva / P. Burde. – Moskva : In-t eksperiment. sotsiol. ; Sankt-Pntnrburg : Aleteyua, 2007. – 288 s.
5. Соціологія : короткий енциклопедичний словник / уклад. : В. І. Волович, В. І. Тарасенко, М. В. Захарченко та ін.; під заг. ред. В. І. Воловича. – Київ : Укр. центр духовн. культури, 1998. – 736 с. ; Sotsiologhiia : korotkyi entsyklopedychnyi slovnyk / uklad. : V. I. Volovych, V. I. Tarasenko, M. V. Zakharchenko ta in.; pid zah. red. V. I. Volovycha. – Kyiv : Ukr. tsentr dukhovn. kultury, 1998. – 736 s.

6. Пшеничнюк О. В. Соціологія : посіб. для підгот. до іспитів/ О. В. Пшеничнюк, О. В. Романовська. - Київ : Паливода А. В., 2005. – 170 с. ; Pshenychniuk O. V. Sotsiologhiia : posib. dlia pidhot. do ispytiv/ O. V. Pshenychniuk, O. V. Romanovska. - Kyiv : Palyvoda A. V., 2005. – 170 s.

7. Зінчина О. Б. Курс лекцій з соціології / О. Б. Зінчина; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. – Харків : ХНАМГ, 2012. – 149 с. ; Zinchyna O. B. Kurs leksii z sotsiologhii / O. B. Zinchyna; Khark. nats. akad. misk. hosp-va. – Kharkiv : KhNAMH, 2012. – 149 s.

8. Аутопоезис соціальних систем : моногр. / за наук. ред. В. П. Беха. – Київ : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2010. – 746 с. ; Autopoezys sotsialnykh system : monohr. / za nauk. red. V. P. Bekha. – Kyiv : Vyd-vo NPU im. M. P. Drahomanova, 2010. – 746 s.

9. Слющинський Б. В. Міжкультурна комунікація в українському Приазов'ї : моногр. / Б. В. Слющинський. – Київ : Аквілон-Плюс, 2008. – 496 с. ; Sliushchynskiy B. V. Mizhkulturna komunikatsiia v ukrainskomu Pryazovi : monohr. / B. V. Sliushchynskiy. – Kyiv : Akvilon-Plius, 2008. – 496 s.

10. Ионин Л. Социология культуры : учеб. пособ. / Л. Ионин. – Москва : Логос, 1996. – 278 с. ; Ionin L. Sotsiologiya kultury : ucheb. posob. / L. Ionin. – Moskva : Logos, 1996. – 278 s

11. Ерасов Б. С. Социальная культурология / Б. С. Ерасов. – 2-е изд., испр. и доп. – Москва : Аспект Пресс, 1997. – 590 с. ; Yerasov B. S. Sotsialnaya kulturologiya / B. S. Yerasov. – 2-e izd., ispr. i dop. – Moskva : Aspekt Press, 1997. – 590 s.

12. Сучасне та майбутнє в глобальних і локальних проєкціях : матеріали Міжнародних соціологічних читань пам'яті Н. В. Паніної / за наук. ред. Є. І. Головахи та О. Г. Стегнів. – Київ : Інститут соціології НАН України, 2018. – 187 с. ; Suchasne ta maibutnie v hlobalnykh i lokalnykh proektsiiah : materialy Mizhnarodnykh sotsiologichnykh chytan pamiati N. V. Paninoi / za nauk. red. Ye. I. Holovakhy ta O. H. Stehniv. – Kyiv : Instytut sotsiologhii NAN Ukrainy, 2018. – 187 s.

Стаття надійшла до редакції 12.04.2020

B. Slyuschynskyy

COMMUNICATIONS AND SYSTEMS IN THE PERIOD SOCIO-CULTURAL MODERNIZATION OF SOCIETY

The article examines the communication links without which society cannot exist, but they are constantly changing, depending on various factors, including the social structure of society, social space, level of socio-economic development, government and governance, democracy and current laws that constantly affect the modernization of society.

The history of mankind is 35-40 thousand years old. In each historical period, society was at a certain stage of development, which created the appropriate socio-cultural level, which in one way or another influenced the communication in society, because without communication society can not exist. It should be noted that the socio-cultural level depends on the social structure of society, and is determined by the social space and level of cultural development in this historical time, as well as the political and economic development of the country and its environment by other countries.

Society is a set of all means of interaction and forms of association of people, formed historically, having a common territory, common cultural values and social norms, characterized by socio-cultural the identity of its members.

Social space was understood as a set of points on an imaginary continuum that has a given number of axes of measurement (coordinates) that describe the structure of society. Points in the social space are called statuses." There are constant information connections (communications) between the statuses. It is these communicative connections that create a

certain system through which society develops.

Well-known foreign scientists such as T. Hobbes, F. Ratzel, G. Simmel, E. Durkheim, R. Park, P. Sorokin, and others worked on the problem of "social space." This topic remains relevant today, because a certain historical period creates certain conditions for certain social phenomena.

This topic remains relevant today, because a certain historical period creates certain conditions for certain social phenomena.

Thus, the purpose of this article is to try to understand the communication changes that are taking place in society today and identify the factors that affect them.

As you know, in society there are constant processes of socialization, people are constantly trying to learn about the environment: both natural and social. Especially a person tries to know and understand himself, because until you understand yourself, you will not be able to understand others.

In Ukraine, it is planned to create a post-traditional socio-cultural space in which modernization takes place under the sign of traditional symbols. But in our society, "community-like" psychology is combined with urbanism and technical progress, traditional, post-traditional and modern coexist with some relative independence of culture. All this creates certain communicative features. Important features of the new socio-cultural reality are beginning to be outlined in Ukraine today

Key words: *social structure of society, social space, culture, evolution, communication, internationalization.*

УДК 316.354

І. Ю. Суровцева

ТЕОРЕТИЧНІ ПОГЛЯДИ НА ПОНЯТТЯ «НАБУТТЯ ЧЛЕНСТВА» В СОЦІОЛОГІЇ ОРГАНІЗАЦІЙ

Стаття розкриває теоретичні підґрунтя розвитку концепту «членство в організаціях». На рівні професійних, тоталітарних та бюрократичних організацій як соціальних сегментів, членство модифікується як «статус приналежності», організаційної ідентичності, підлеглості та причетності. Розкриваються певні ціннісні принципи, на сторожі формального виконання яких, стоїть статут та присяга. Набуття членства перетворює індивіда у компонент персоналу, який стає об'єктом організаційних рішень.

Ключові слова: *організації, членство, соціологія організацій.*

DOI 10.34079/2226-2830-2020-10-19-139-145

Вступ в організацію або набуття членства в неї представляє складну процедуру соціальної кооперації, взаємної згоди. «Суспільство, оскільки воно є колективом, висуває стандартизовану концепцію приналежності до нього, згідно з якою розрізняються індивіди, які входять в це суспільство і не входять в нього» [8, с.794]. Така добровільна кооперація, за висловом Е.Дюркгейма, створює нам обов'язки, яких ми не прагнули. Ця регламентація примусово нав'язується нам, хоча вона – справа не наших рук, а справа суспільства і традиції [4, с.222].

Концепт «набуття членства» привертає увагу науковців-філософів, правознавців,